

Til
Klima- og miljødepartementet

Oslo, 15. februar 2024

HØRING om NOU 2023:18 *Genteknologi i en bærekraftig fremtid*

Norges BygdekvinneLag og Norges Bygdeungdomslag viser til brev fra Klima- og miljødepartementet datert 21. november 2023 om høring på NOU 2023:18 med frist 22. februar 2024. Nedenfor følger Norges BygdekvinneLag og Norges Bygdeungdomslag sine synspunkter og innspill til utredningen tematisk.

Innledning

Norges BygdekvinneLag og Norges Bygdeungdomslag er frivillige organisasjoner opptatt av levende bygder, bærekraftig matproduksjon og matkunnskap. Vi representerer 18.000 forbrukere over hele landet.

Som forbrukere er vi opptatt av at maten vi spiser i dag og i fremtiden skal være trygg for oss som spiser den og for naturen rundt oss. Vi må vite hva maten inneholder, hvordan den er produsert, hvor den kommer fra og at det i fremtiden skal være mulig å velge GMO-frie alternativer i mat og fôr.

Oppsummering

Norges BygdekvinneLag og Norges Bygdeungdomslag mener fremtidig regulering av GMO må:

1. Baseres på føre-var prinsippet
2. Omfatte alle genmodifiserte organismer, også de nye genredigerte GMO-ene
3. Sikre at alle GMO-er må gjennomgå en uavhengig risikovurdering
4. Sikre at alle GMO-er er sporbare og blir overvåket ved utsetting i naturen
5. Sikre at alle GMO-er merkes som GMO slik at produsenter og forbrukere kan velge GMO-frie alternativer
6. Sikre at bærekraft, samfunnsnytte og etikk blir videreført i fremtidig regulering
7. At forvaltningsansvaret for utsetting av levende GMO-er fortsatt skal ligge hos Klima- og miljødepartementet
8. At det satses på uavhengig forskning rundt muligheter og utfordringer knyttet bruk av GMO i Norge

Forbrukeres holdninger og krav til bruk av genmodifisert mat

Norges Bygdekvinne­lag og Norges Bygde­ungdoms­lag mener det er viktig at fremtidig regulering utformes på en måte som gjør at vi kan ha tillit til det nasjonale lovverket for bruk av GMO i matproduksjonen. Som forbrukere må vi sikre retten til å velge GMO-fri mat. I NOU-en er det ulike anbefalinger til hvorvidt bruk av GMO i maten fortsatt skal merkes, spores og overvåkes.

De siste årene er det gjennomført flere undersøkelser for å kartlegge folks holdninger til å ta i bruk GMO i produksjon av mat. Felles for disse er at resultatene viser en sunn skepsis blant forbrukere i Norge og i Europa til å produsere og spise mat som er fremstilt ved hjelp av genmodifisering.

Forbrukerundersøkelser

I en forbrukerundersøkelse som Forbruks­forsknings­instituttet SIFO, OsloMet har gjennomført på oppdrag fra GMO-Nettverket i 2017 og 2020, viser resultatene at det fortsatt er stor skepsis blant norske forbrukere til at landbruket og oppdrettsnæringen skal ta i bruk GMO. Mest bekymret er de spurte for konsekvensene for naturen og økosystemene. Et klart flertall ønsker en regulering som sikrer at hver enkelt GMO blir grundig risikovurdert før en eventuell godkjenning.

I rapporten *Editing under provison (2023)* fra Rathenau Instituut i Nederland, står flere forskere bak en studie av nederlandske borgeres synspunkter på bruk av nye GMO-er i det europeiske matmarkedet. Studien er et forsøk på å gi innbyggerne i Europa en stemme gjennom en åpen og konstruktiv samfunnsdebatt om viktige spørsmål og verdier.

Resultatene viser at selv om innbyggerne ser hvilke muligheter som kan ligge i den nye teknologien på mange samfunnsområder, er det ifølge forskerne lite entusiasme å spore i forhold til å ta teknologien i bruk i matproduksjonen. Årsaken til dette er ifølge forskerne usikkerheten knyttet til konsekvenser for mennesker og miljø. Innbyggere har begrenset tro på at disse teknologiene kan løse dagens utfordringer. De stoler heller ikke på at de kommersielle selskapene som dominerer denne teknologien faktisk vil utvikle matplanter som vil bidra til et mer bærekraftig matsystem.

Derimot var innbyggerne ifølge forskerne tydelig på at dersom nye GMO-er tas i bruk må bruken reguleres og produktene merkes. De må også bli vurdert i forhold til miljørisiko før de settes ut i naturen. Studien fra Nederland samsvarer godt med resultatene fra forbrukerundersøkelsene i Norge gjennomført av Forbruks­forsknings­instituttet SIFO.

Norges Bygdekvinne­lag og Norges Bygde­ungdoms­lag ber om at dagens krav til at alle GMO-er i mat skal merkes som GMO, og at de skal kunne spores og overvåkes, opprettholdes. I tillegg ber vi om at det blir innført tilsvarende krav til GMO brukt i fôr til kjøtt, melk, ost og fisk i norsk matproduksjon.

For å sikre åpenhet og tillitt til fremtidig regulering, må kravet om offentlig høring i alle saker som gjelder utsetting av GMO, videreføres. Det må satses på å bygge ny og bred kunnskap gjennom uavhengig forskning.

Føre-var prinsippet må legges til grunn for bruk av GMO i mat

Det er foreløpig ikke gitt godkjenning fra norske myndigheter til dyrking av GMO til mat og fôr i Norge. I 2023 ble det for første gang godkjent en GMO til rapsolje i fiskefôr. Tidligere har norske myndigheter avvist alle søknader til mat og fôr. En viktig grunn til dette er at Norge har en genteknologilov som ikke bare stiller krav til helse og miljø, men også til bærekraft, etikk og samfunnsnytte. Dette mener Norges Bygdekvinnelag og Norges Bygdeungdomslag er positivt fordi det innebærer at norske forbrukere har stor tillitt til det gjeldende norske GMO-regelverket.

I dag er de genteknologiske metodene i rask endring. Det er en økende interesse nasjonalt og globalt for å ta i bruk nye metoder som genredigering. Argumentene for å ta dem i bruk er at man gjennom disse metodene håper å kunne fremstille planter som bedre kan tåle for eksempel tørke og flom, og andre GMO-er som kan bidra til å løse de utfordringene verden står overfor når det gjelder klima, fattigdom og sult.

Norges Bygdekvinnelag og Norges Bygdeungdomslag mener det er viktig å forske på disse mulighetene. Genredigering er imidlertid en ny og kraftfull teknologi der det fortsatt er stor usikkerhet knyttet til mulige konsekvenser for mennesker, dyr og økosystemer.

Som forbrukere og samfunn er det helt avgjørende at man ikke bare har kunnskap og oppmerksomhet rettet mot mulighetene denne teknologien kan gi oss, men også på risikofaktorer ved bruk i produksjon av mat og fôr i Norge, og i de landene vi kjøper mat og fôr fra.

Norges Bygdekvinnelag og Norges Bygdeungdomslag mener derfor at føre-var prinsippet må lovfestes i genteknologiloven og legges til grunn for regulering og bruk av GMO i matproduksjonen. Dagens krav til samfunnsnytte, etikk og bærekraft må videreføres. Alle GMO-er må risikovurderes fra sak til sak i tråd med dagens retningslinjer for risikovurdering.

I dag ligger forvaltningsansvaret for utsetting av levende GMO-er hos Klimas- og miljødepartementet. Norges Bygdekvinnelag og Norges Bygdeungdomslag ber om at denne praksisen videreføres da det er dette departementet som har kompetanse på natur og økosystemer.

Jorun Henriksen
Leder, Norges Bygdekvinnelag

Henrik Nordtun Gjertsen
Leder, Norges Bygdeungdomslag